

Behovet av konkurrensneutralitet som villkor för Kriminalvårdens tvätteriverksamhet

Bakgrund och problemställning

Sveriges Tvätteriförbund ("Tvätteriförbundet") är branschorganisationen för verksamheter inom tvätt- och textilservice. Tvätteriförbundets uppdrag är att genom utbildning och information bidra till en ökad tillväxt på marknaden och därigenom främja tvätterinäringen i Sverige.

Branschen omsatte år 2014 ca 4,5 miljarder kr och hade ca 5 000 anställda. Det är en tillväxtbransch med stor potential – inte minst som arbetsgivare för personer som inte har eftergymnasial utbildning och personer som ännu inte har etablerat sig på arbetsmarknaden. Ofta är den offentliga sektorn uppdragsgivare, vilket innebär att många uppdragsavtal sluts efter offentlig upphandling. Konkurrensen är hård, vilket Tvätteriförbundet ser som positivt, så länge den sker på rättvisa villkor.

Kriminalvården driver i ökande omfattning tvätteriverksamhet genom anstalterna i Skogome (Göteborg) och Hall (Södertälje). Verksamheten har i allt högre grad kommit att rikta sig till den privata marknaden och till den offentliga sektorn i respektive region. På grund av låga personalkostnader och de speciella förutsättningar som råder för en verksamhet som i grunden utgör en sysselsättning för intagna, kan Kriminalvården konkurrera med en prisnivå som är väsentligt lägre än de nivåer som råder på den öppna marknaden. Enligt en undersökning är Kriminalvårdens samlade prisnivå vid offentliga upphandlingar 16 % lägre än genomsnittet bland privata leverantörer. Nyligen tilldelades exempelvis Kriminalvården genom Skogomeanstalten kontrakt i tre av fyra samordnade kommunala upphandlingar i Bohuslän. Även bland privata kunder inom exempelvis den viktiga hotellbranschen märks Kriminalvårdens expansion och underprissättning tydligt.

Det ovan sagda slår i förlängningen undan benen för privata aktörer och har en negativ inverkan på sysselsättningen i berörda regioner.

Kriminalvårdens verksamhet marknadsförs under adressen www.krimprod.se.

Konkurrenslagens reglering och Konkurrensverkets uttalande

Den 1 januari 2010 trädde reglerna i konkurrenslagen om motverkande av konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i kraft. I 3 kap. 27 § uttrycks saken såhär:

Staten, en kommun eller ett landsting får förbjudas att i en säljverksamhet som omfattas av 1 kap. 5 § första stycket tillämpa ett visst förfarande, om detta

- 1. snedvrider, eller är ägnat att snedvrیدا, förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden, eller*
- 2. hämmar, eller är ägnat att hämma, förekomsten eller utvecklingen av en sådan konkurrens.*

Förbud får inte meddelas för förfaranden som är försvarbara från allmän synpunkt.

En kommun eller ett landsting får även förbjudas att bedriva en viss säljverksamhet i fall som avses i första stycket. En sådan verksamhet får dock inte förbjudas, om den är förenlig med lag.

Ett förbud gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

Kriminalvårdens agerande har sedan tidigare anmälts till Konkurrensverket, som på grundval av den ovan citerade paragrafen har möjlighet att agera rättsligt. Verket har dock valt att inte gå vidare med ärendet, utan att det ska uppfattas som ett ställningstagande i sak.¹ Följande passus i Konkurrensverkets beslut är av särskilt intresse i sammanhanget:

Enligt Konkurrensverkets bedömning skulle konkurrensen på marknaden förbättras genom en samlad översyn av styrdokumenterna för Kriminalvården, särskilt avseende Kriminalvårdens prissättning av de verksamheter som bedrivs genom arbetsdrift.

Konkurrensverket hänför sig framförallt till att det finns formuleringar i olika styrdokument som kan synas motstridiga. I regleringsbrevet angavs i punkten 6.3 – och anges alltså – att det finns ett avgiftsfinansieringsmål om 50 % för Kriminalvårdens arbetsdrift och att avgifter ska ”delfinansiera” myndighetens terapiverksamhet för de intagna. Samtidigt har Kriminalvården i egna föreskrifter och allmänna råd formulerat mål vilka snarare tyder på att normala marknadspriser ska tillämpas i säljverksamheten.

Frågan har även lyfts politiskt i riksdagen genom skriftliga frågor till statsråden Morgan Johansson och Mikael Damberg, samt en interpellation till den sistnämnde. Svaret har dock genomgående varit att regeringen inte vill föregripa domstolspraxis. Problemet är emellertid att domstolspraxis beträffande denna specifika fråga inte har etablerats, eftersom Konkurrensverket har valt att inte agera och det är förenat med stora kostnader och risker för privata aktörer att driva ärendet som ett mål i Markandsdomstolen.

---

¹ Konkurrensverkets beslut 2010-10-04, dnr 420/2010, *Påstått konkurrensproblem – tvätteriverksamhet*
<http://www.konkurrensverket.se/Beslut/10-0420.pdf>

Möjlig lösning – tillägg i regleringsbrev och instruktionsförordning (2007:1172)

Med ledning av bl. a. Konkurrensverkets uttalande ovan och med beaktande av att det är Kriminalvårdens medelshantering som saken gäller, borde ett krav om konkurrensneutralitet kunna föras in i kommande regleringsbrev till Kriminalvården. Detta skulle kunna utgöra en egen rubrik med tillhörande stycke under ”Verksamhet” i regleringsbrevet, och vara avfattat i stil med följande:

Konkurrensneutralitet

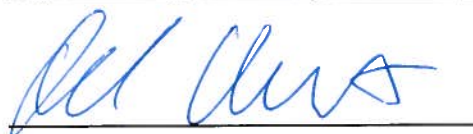
Kriminalvården ska i sin säljverksamhet iakttäta konkurrensneutralitet. Det innebär att Kriminalvården ska avstå från förfaranden som snedvrider eller är ägnade att snedvrida en effektiv konkurrens. Det är särskilt viktigt att myndigheten avstår från prissättning som avviker i nedåtgående riktning från vad som är marknadsmässigt. Vidare ska Kriminalvården sträva efter att i största möjliga mån undvika att konkurrera med privata aktörer om slutkunderna, och i stället inrikta sig på att utgöra underleverantör. Vidare ska myndigheten även möjliggöra granskning genom att öppet redovisa sina prislister.

I förordning (2007:1172) med instruktion för Kriminalvården anges i 5 § att myndigheten mot avgift får ”tillhandahålla sådana produkter och tjänster som produceras huvudsakligen av intagna som ett led i verksamheten i anstalt och häkte”, samt att myndigheten får bestämma avgifternas storlek. De första två meningarna från ovanstående förslag till tillägg i regleringsbrevet skulle – efter eventuella redaktionella justeringar – med fördel kunna föras in i förordningen under 5 § 2 st.

Genom införande av målformuleringar i kommande regleringsbrev och ett tillägg i instruktionsförordningen skulle situationen kunna förbättras avsevärt. En sådan övergripande styrning kan även ge upphov till det som Konkurrensverket har bedömt som önskvärt, nämligen en samlad översyn av styrdokumenterna inom Kriminalvården rörande prissättning av tjänster.

Ort, datum

Malmö 2016-02-23

Daniel Kärrholt

Förbundsdirektör Sveriges Tvätteriförbund